

Vybrané otázky strategie pro české zemědělství

Tomáš Doucha
Ústav zemědělské ekonomiky a informací
Praha

Současný stav přípravy dokumentu

- V lednu 2013 – předložení výchozí verze ministrem odborné veřejnosti
- Do poloviny března 2013: připomínky nevládních organizací
- Přišlo přes 300 připomínek od cca 50 nevládních organizací a jednotlivců.
- Nyní: zapracování připomínek a příprava aktualizované verze (polovina dubna 2013)
- Další postup? Do vlády?

Všechny připomínky potvrzují souhlas s pojetím a cíli strategie.

Výjimka: SMO, který požaduje přepracování strategie.

Nejzávažnější otázky spojené s formováním strategie

- **Zdroje dat a analytické zázemí strategie**
- **Zemědělství a životní prostředí – základ trvalé udržitelnosti, konkurenceschopnosti a potravinové bezpečnosti**
- **Spravedlnost v alokaci důchodových podpor**
- **Co se rozumí podporou ŽV a ostatních komodit náročných na práci?**
- **Generační obměna**
- **Jak dál s OZE?**
- **Nezemědělský či zahraniční kapitál do zemědělství a potravinářství?**
- **Vztahy ve vertikále**

Zdroje dat a analytické zázemí strategie

- Základ podnikového pohledu: FADN
- Náklady a rentabilita komodit:
 - Specifické komoditní dotace (dosud včetně TTP!)
 - Dotace na více komodit (např. jen pro vyjmenované komodity na o. p.)
 - Dotace na všechny komodity (SAPS)
- Charakteristika českého zemědělství: velké rozdíly v ekonomice podniků, resp. rentabilitě komodit ⇒ problémy plošných plateb (týká se i AEO = vyváženost podpor (přeplácení, „podplácení“))
- Vše již začalo parametrem 4,2 t/ha obilovin u přímých plateb od 2004

Zemědělství a životní prostředí

- **Základ trvalé udržitelnosti, konkurenceschopnosti a potravinové bezpečnosti**
- Největší problémy: **klesající kvalita půdy**
 - Eroze
 - Vodní režim a krajinné prvky
 - Biodiverzita
- Zvýšení rizikovosti – viz Jižní Morava (Jak řešit? Propojit s podporou pojištění?)
- Je překážkou vysoké % najaté půdy?

Spravedlnost v alokaci důchodových podpor

- **Důchodové podpory = přímé platby všech druhů + platby LFA**
- Cíle důchodových podpor: **životní úroveň zemědělských domácností** při zachování principu trvalé udržitelnosti a vztahu k venkovu = rozvoj **EVROPSKÉHO MODELU ZEMĚDĚLSTVÍ (EMZ)** všude, v LFA i mimo LFA
- Tento předpoklad je některými NVO rozporován z obav před ztrátou současných podpor.
- Platby LFA jsou fakticky přímými platbami pro vybraná území, kde existují zvýšené náklady na udržování EMZ. Jejich umístění v Pilíři II má spíše fiskální důvody (spolufinancování)
- Strategie: v důsledku důchodových podpor by neměly vznikat neodůvodněné rozdíly v ekonomické situaci podniků, měřené důchodem („ziskem“) na pracovníka, nikoliv na hektar! Tedy na faktor práce, nikoliv půdy (pak: umělé zvyšování ceny půdy)
- V platbách LFA je nutno zohlednit faktor přizpůsobení a synergické dopady ostatních důchodových podpor, včetně degresivity.

Co se rozumí podporou ŽV a ostatních komodit náročných na práci?

- Cíle: zaměstnanost a životní prostředí (půda), vyrovnanost mezi RV a ŽV, která byla (racionálním chováním zemědělců) značně narušena.
- V Pilíři I by v principu mělo jít o podporu stavů zvířat, případně výměry plodin, nikoliv o přímou podporu produkce! Tzn. platby na DJ, nikoliv na litr mléka apod.
- Jde také o priority v investičních a jiných podporách. Zde riziko morálního hazardu státu – viz dále.
- Již teď ale máme (mléko, HM) nadprodukcí, co s případnou vyšší produkcí? To si musí vyřešit podniky, „stát nenakupuje ani nestanovuje ceny“.
- Řešení: ekonomicky výhodná extenzifikace? Např. převodem dojnic na TTP? K tomu mnoho námitek, ale proč to jde v Rakousku či Bavorsku a dokonce v řadě (dokonce intenzivních) podniků ČR?
- Strategie musí být „odvážně nadčasová“, nejde o horizont do 2020, musí překonat bariéry konzervativního přístupu.
- Jde také o řešení „středních oblastí“, které si stěžují na „dolňáky“ i „hornáky“, avšak z více důvodů udržují tradiční strukturu výroby, kterou ale chtějí zaplatit (Vysočina).
- Strategie míří na novou generaci a nový kapitál, nezatížený současností!

Generační obměna

- Strategie musí vytvořit prostor a stimuly pro generační obměnu, pro příchod nových, mladých a vzdělaných pracovníků. A také podnikatelsky pružných.
- Provokativní otázka: je nutné mít „zemědělské vzdělání“ při rostoucím významu odborných služeb a celkovém zlepšení transferů poznatků a informací?
- Jinak věková struktura a kvalifikační úroveň v českém zemědělství je v rámci EU nadstandardně dobrá!
- Přesto podpora mladým (přímá či prostřednictvím priorit) je pro naplnění cílů strategie nezbytná.

Jak dál v OZE

- Prioritou je sice produkce pro potravinářské užití, ale OZE ze zemědělství musí dostat přiměřený prostor.
- Současná politická situace v ČR odráží obavy z růstu cen potravin a cen energie – „fotovoltaická katastrofa“. Odtud také nový zákon o OZE a redukce podpor OZE + zmírnění cílů EU v biopalivech (ukončení „řepkového“ boomu?).
- I když nelze vliv OZE na tento vývoj podceňovat, příčiny jsou často i jinde!
- OZE jsou jedním z cílů strategie, protože:
 - Příspěvek k posílení energetické soběstačnosti ČR, to se může v budoucnosti hodit
 - Co dělat na 1 mil.ha, které nejsou potřebné pro „soběstačnost“?
- Jde však o změnu podmínek: elektřina + teplo, charakter suroviny (priorita odpady, kejda), lokální výroba a spotřeba ...

Nezemědělský či zahraniční kapitál do zemědělství a potravinářství?

- Ten už tady dávno je a je zpravidla ekonomicky úspěšný.
- Budoucnost: rozpočtové problémy, pokles veřejných zdrojů na soukromé investice.
- Nelze proto stále spoléhat na PRV či PGRLF.
- Když chybí vnitřní zdroje, a stále se na to „vymlouváme“, tak proč ne?

Vztahy ve vertikále

- Neúčinnost různých omezení ze zákona. Lze snad uplatnit zpřísnění platební morálky. Tlak některých politických stran na zrušení zákonných omezení.
- Monopson/oligopson v maloobchodu? X
monopol/oligopol u některých potravinářských výrobků.
- Prosakování podpor ze zemědělství do potravinářství prostřednictvím CZV. Nelze se pak divit vývozům suroviny za vyšší CZV.
- Jsou odbytové organizace či seskupení producentů účinným řešením v ČR? Když ne, kde je chyba?
- Pomůžou (zejména menším zemědělcům) různé formy „krátkých řetězců“ či spolupráce?

**Díky nejen za pozornost,
ale i za diskusi**